

CYPRUS AIRWAYS
ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΑΕΡΟΜΕΤΑΦΟΡΕΑΣ

**ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Εκδήλωση μνήμης και τιμής

*Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ'
πνευματικός και ποιητικός ηγέτης
100 χρόνια από τη γέννησή του*

Κυριακή, 26 Μαΐου 2013
Δημοτικό Θέατρο Στροβόλου

«Ελληνικέ κοπριακέ λαέ! Γνώριμη είναι η φωνή που ακούεις. Γνωρίζεις ποιος σου ομιλεί. Είμαι ο Μακάριος. Είμαι εκείνος τον οποίον σο εξέλεξες διά να είναι ηγέτης σου. Δεν είμαι νεκρός, όπως η χρόντα των Αθηνών και οι εδώ εκπρόσωποί της θα ήθελαν. Είμαι ζωντανός. Και είμαι μαζί σου, σοναγωνιστής και σημαιοφόρος εις τον κοινόν αγώνα. Το πραξικόπημα της χρόντας απέτυχεν. Εγώ ήμουν ο στόχος της χρόντας και, εφόσον εγώ ζω, η χρόντα εις την Κύπρον δεν θα περάσει. Ο κοπριακός ελληνισμός δεν ανέχεται πραξικοπήματα και δικτατορίες. Η χρόντα εχρησιμοποίησε τεθωρακισμένα και τανκς διά να κάμει πραξικόπημα. Αλλ' η αντίστασις των ανδρών της προεδρικής φρουράς, η αντίστασις του λαού μας εσταμάτησε τα τεθωρακισμένα, εσταμάτησε τα τανκς. Μόνο κατόρθωμα της χρόντας ήτο η κατάληψις του Ραδιοφωνικού Ιδρύματος, διά να μεταδίδει από ραδιοφώνου ψευδοθρησκίας και να ομιλεί δήθεν περί κυβερνητικής αλληλαγής. Μην οπακούεις εις οιασδήποτε οδηγίας ή διαταγάς της χρόντας τας οποίας μεταδίδει από του ΡΙΚ. Ελληνικέ κοπριακέ λαέ! Η χρόντα απεφάσισε να καταστρέψει την Κύπρον, να την διχοτομήσει. Αλλ' ή δεν θα το κατορθώσει. Πρόβαλε παντοιοτρόπως αντίστασιν εις την χρόνταν. Μην φοβηθείς. Διαδήλωσε την θέλησιν και την απόφασίν σου να αντισταθείς, να αγωνισθείς. Ένταχθείτε όλοι εις τας νομίμους δυνάμεις του κράτους. Η χρόντα δεν πρέπει να περάσει και δεν θα περάσει. Νυν υπέρ πάντων ο αγών. Και ο αγών τον οποίον την στιγμήν αυτήν ο κοπριακός ελληνισμός διεξάγει είναι αγών ιερός και η νίκη θα είναι ιδική μας. Ζήτω η ελευθερία! Ζήτω ο κοπριακός λαός! Ζήτω το Έθνος!»

(Το διάγγελμα του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' προς τον κυπριακό λαό μετά τη διαφυγή του από το Προεδρικό Μέγαρο, έπειτα από την εκδήλωση πραξικοπήματος, το οποίο απηύθυνε από τον Ελεύθερο Ραδιοσταθμό Πάφου.)

*Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ'
πνευματικός και πολιτικός ηγέτης
100 χρόνια από τη γέννησή του*

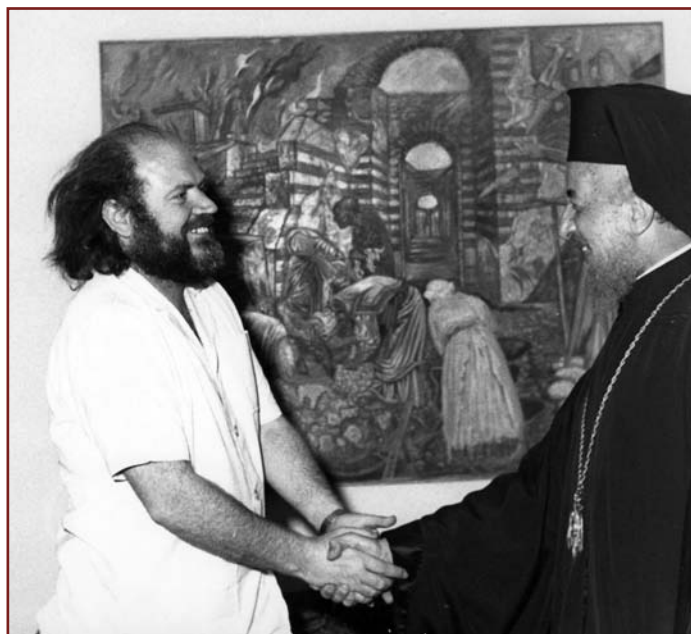

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ

Προβολή σύντομης ταινίας για τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ΄

Χαιρετισμός εκ μέρους του Προέδρου της Βουλής των Ελλήνων κ. Ευάγγελου Μείμαράκη
από τον Αντιπρόεδρο κ. Χρήστο Μαρκογιαννάκη

Ομιλία του Προέδρου της Βουλής των Αντιπροσώπων κ. Γιαννάκη Λ. Ομήρου

Ο Μακαριότατος με το συνθέτη Γιάννη Μαρκόπουλο, Λευκωσία, 24 Ιουνίου 1977.

ΣΥΝΑΥΛΙΑ ΓΙΑΝΝΗ ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΥ

Α' ΜΕΡΟΣ

1. ΤΟ ΧΑΡΑΜΑ
2. ΑΚΡΑ ΤΟΥ ΤΑΦΟΥ ΣΙΩΠΗ
3. Η ΘΕΛΗΣΗ ΜΟΥ ΒΡΑΧΟΣ
4. ΟΠΟΥ 'Ν' ΕΡΜΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΤΕΙΝΙΑ
5. ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ
6. (ΠΡΙΝ ΑΠ' ΤΗΝ ΕΞΟΔΟ) ΜΙΑ ΦΟΥΧΤΑ ΧΩΜΑ...
(ΕΠΑΨΑΝ ΤΑ ΦΙΛΙΑ ΣΤΗ ΓΗ)
7. ΜΗΤΕΡΑ ΜΕΓΑΛΟΨΥΧΗ
8. ΑΛΛ' ΗΛΙΟΣ ΑΛΛ' ΑΟΡΑΤΟΣ
9. ΑΡΑΠΙΑΣ ΑΤΙ
10. ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ
11. ΕΞΟΔΟΣ-ΔΡΟΜΟ ΝΑ ΣΧΙΣΟΥΝ ΤΑ ΣΠΑΘΙΑ
Από το μουσικό έργο ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ,
έκδ. 1977 (Ποίηση: Διονύσιος Σολωμός)

Β' ΜΕΡΟΣ

1. Π.Χ. Ο ΓΙΓΑΝΤΑΣ
Από το μουσικό έργο ΧΡΟΝΙΚΟ, έκδ. 1969
(Στίχοι: Κ. Χ. Μύρης)
2. ΚΑΤΩ ΣΤΗΣ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ ΤΟ ΑΛΩΝΑΚΙ

3. ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

Από το μουσικό έργο ΗΛΙΟΣ Ο ΠΡΩΤΟΣ, έκδ. 1969
(Ποίηση: Οδυσσέας Ελύτης)

4. ΧΙΛΙΑ ΜΥΡΙΑ ΚΥΜΑΤΑ ΜΑΚΡΙΑ Τ' ΑΪΒΑΛΙ

Από το μουσικό έργο ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ, έκδ. 1972
(Στίχοι: Κ. Χ. Μύρης)

5. ΠΟΙΟΣ ΑΚΟΥΣΕ ΚΑΤΑΜΕΣΗΜΕΡΑ

Από το μουσικό έργο 5 ΣΤΑΣΙΜΑ (Επί Σκηνής), έκδ. 1991
(Ποίηση: Γιώργος Σεφέρης)

6. ΙΑΣΩ

[Σόλο πιάνο, εισαγωγή του έργου ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΤΗΣ ΙΑΣΗΣ
-ανέκδοτο σε δίσκο- (πρεμιέρα το 2001)]

7. ΟΙ ΟΧΤΡΟΙ

Σειρά τραγουδιών ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ, έκδ. 1976
(Στίχοι: Γιώργος Σκούρτης)

8. ΠΑΡΑΠΟΝΕΜΕΝΑ ΛΟΓΙΑ

Κύκλος τραγουδιών ΣΕΡΓΙΑΝΙ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ, έκδ. 1979
(Στίχοι: Π. Θεοδωρίδης, Μ. Ελευθερίου)

9. ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Από τα ΠΡΩΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ, έκδ. 1966
(Στίχοι: Ερρίκος Θαλασσινός)

10. ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

11. ΜΑΛΑΜΑΤΕΝΙΑ ΛΟΓΙΑ

Από το μουσικό έργο ΘΗΤΕΙΑ, έκδ. 1974
(Στίχοι: Μάνος Ελευθερίου)

Ερμηνεύουν: Χαράλαμπος Γαργανουράκης
Κούλης Θεοδώρου
Αντώνης Κουτρουπής
Σοφία Μιχαηλίδου
Λάκης Χαλκιάς
Μικρή Συμφωνική Ορχήστρα
Χορωδία ΑΡΗΣ Λεμεσού

Διευθύνει ο συνθέτης.

Βιογραφικό Γιάννη Μαρκόπουλου

Γεννήθηκε το 1939 στο Ηράκλειο της Κρήτης. Κατάγεται από την Ιεράπετρα, όπου και το πατρικό του σπίτι. Στο τοπικό ωδείο πήρε τα πρώτα μουσικά μαθήματα. Οι πρώτες

του επιδράσεις προέρχονται από την τοπική μουσική με τους γρήγορους χορούς και τα επαναλαμβανόμενα μικρά μοτίβα, από την κλασική μουσική, καθώς και από τη μουσική της ευρύτερης ανατολικής Μεσογείου.

Το 1956 εισέρχεται στο Ωδείο Αθηνών για θεωρητικά και βιολί, στην τάξη του συνθέτη Γεωργίου Σκλάβου και του Joseph Bustidui. Την ίδια εποχή εισάγεται στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, ενώ παράλληλα συνθέτει για το θέατρο και τον κινηματογράφο. Το 1959 συνθέτει τα “Τρία σκίτσα για χορό”, που ηχογραφούνται και μεταδίδονται από την τότε συμφωνική ορχήστρα του Ε.Ι.Ρ. Το 1963, σε ηλικία 24 χρονών, βραβεύεται για τη μουσική του στην ταινία “Μικρές Αφροδίτες” του Νίκου Κούνδουρου. Τον ίδιο χρόνο ανεβαίνουν τα μουσικά του έργα “Θησέας” (χορόδραμα) και “Χιροσίμα” (σουίτα μπαλέτου) από νέα χορευτικά σύνολα.

Ερχόμενος στην Αθήνα φέρνει μαζί του πολλές εφηβικές μελωδίες, που αργότερα έγιναν τραγούδια, όπως το “Πέρα από τη θάλασσα”, “Η Κόρη”, τα “Μαλαματένια λόγια”.

Το 1967 επιβάλλεται στην Ελλάδα η δικτατορία και ο Γιάννης Μαρκόπουλος αναχωρεί για το Λονδίνο. Εκεί

εμπλουτίζει τις γνώσεις του με τη συνθέτρια Elisabeth Lutyens, ενώ η φιλία του με το Γιάννη Χρήστου και η γνωριμία του με τον Ιάκωβο Ξενάκη τον φέρνουν σε επαφή με πρωτοποριακές μουσικές μορφές. Στο Λονδίνο συνθέτει τον “Ήλιο τον πρώτο” σε ποίηση Οδυσσέα Ελύτη και τη μουσική τελετή “Ίδου ο Νυμφίος”, έργο ανέκδοτο εκτός από το “Ζάβαρα-κάτρα-νέμια”, μια ιδιαίτερη φωνητική σύνθεση με διονυσιακό χαρακτήρα. Έργα εκείνης της περιόδου είναι οι “Χρησμοί” για συμφωνική ορχήστρα και οι “Πυρρίχιοι συμφωνικοί χοροί” Α, Β, Γ, που παίζονται το 1968 από την ορχήστρα “Concertante” του Λονδίνου στο Queen Elizabeth Hall. Γράφει τη μουσική για την “Τρικυμία” του Σαίξπηρ, στο Εθνικό Θέατρο της Αγγλίας, σε σκηνοθεσία David Jones.

Το 1969 ο Γιάννης Μαρκόπουλος ηχογραφεί έργα του στην Αθήνα. Αναζητεί φιλοσοφικά τη βαθύτερη ενότητα του ανθρώπου με το φυσικό και κοινωνικό του περιβάλλον.

Με την είσοδο της δεκαετίας του ’70 πραγματοποιεί την καθοριστική στροφή στη μέχρι τότε πορεία του, καταθέτοντας μουσικά έργα που αποτελούν ακρογωνιαίο λίθο του σύγχρονου νεοελληνικού πολιτισμού. Δημιουργεί μια νέα κίνηση για την τέχνη και τη χρησιμότητά της και υλοποιεί το μουσικό του όραμα: καταθέτει μουσικά έργα με ενότητα της αισθητικής και της φιλοσοφικής άποψης του συνθέτη ως προς τις θεμελιακές αρχές τους, με το καθένα όμως από αυτά να είναι διαφορετικό.

Ίδρύει ένα νέο και ιδιόμορφο ορχηστρικό σχήμα, που μετέπειτα ονομάζει “Παλίντονο Αρμονία”, με

συμφωνικά και ελληνικά όργανα, καθιερώνοντας με τις συνθέσεις του την ουσία της μουσικής συμβίωσης και τους συσχετισμούς έκφρασης μεταξύ συμφωνικών και τοπικών οργάνων, μέσω του μελωδικού και ρυθμικού του ορίζοντα, των αρμονικών δομών και των ηχοχρωμάτων της διάφανης ενορχήστρωσής του.

Επιλέγει νέους τραγουδιστές από την περιφέρεια και την πόλη και παρουσιάζει τα μουσικά του έργα στην μουσική παράσταση με εμβόλιμα θεατρικά στιγμιότυπα και εικαστικό διάκοσμο.

Τα τραγούδια του συμβάλλουν αποφασιστικά στο αίτημα για την αποκατάσταση της Δημοκρατίας. Σημαντικό ρόλο παίζουν και τα “Ριζίτικα” (παλαιά τραγούδια της Κρήτης), έτσι όπως τα είχε διασκευάσει και ενορχηστρώσει ο συνθέτης, για να αποτελέσουν μια ενιαία μορφή διήγησης. Ιδιαίτερα το “Πότε θα κάνει ξαστεριά”, σύμφωνα με το σχέδιό του, ένωσε τις φωνές διαμαρτυρίας των φοιτητών. Κι είναι πράγματι εντυπωσιακός και άκρως αποτελεσματικός ο πνευματικός οίστρος αυτός, που οδήγησε στην ενοποίηση του ελληνικού μουσικού τοπίου και στη δημιουργία μίας νέας μουσικής, ενός κινήματος τέχνης, αποκαλυπτικού διά τη συλλογική μας εμπειρία.

Ο Μαρκόπουλος, όταν πυροδότησε την περίφημη “επιστροφή στις ρίζες”, με το καθετί που έκανε από τότε και συνεχίζει να κάνει σήμερα, είναι σαν να λέει ότι η επιστροφή αυτή δε γίνεται μόνο από ένα δρόμο. Όπως η γη γυρίζει συνεχώς και δεν μπορεί κανείς να ορίσει πού είναι το τέλος και πού η αρχή της, έτσι και η επιστροφή δε σημαίνει παρελθόν, όπως διάφοροι

την παρερμηνεύουν, αλλά μέλλον... Και δικαιώνεται καθημερινά, καθώς το κίνημα αυτό απλώνεται παγκόσμια μαζί με τη μουσική του.

Τα προγενέστερα μουσικά του έργα “Χρονικό”, “Ιθαγένεια”, “Θητεία”, “Ο Στράτης Θαλασσινός ανάμεσα στους Αγάπανθους”, “Ήλιος ο πρώτος”, “Οι Ελεύθεροι Πολιορκημένοι”, “Μετανάστες”, “Θεσσαλικός κύκλος”, “Τα τραγούδια του νέου πατέρα”, “Οροπέδιο”, το διεθνές “Who pays the Ferryman?”, σε ποίηση και στίχους Σολωμού, Σεφέρη, Ελύτη, Κ. Χ. Μύρη, Μ. Ελευθερίου, Μ. Κατσαρού, Κ. Βίρβου, Γ. Σκούρτη, Γ. Χρονά, Π. Θεοδωρίδη και δικούς του, ήρθαν και επιβλήθηκαν ως νέα πρόταση μέσα στο σύνολο της μέχρι τότε ελληνικής μουσικής και αποτέλεσαν τομή στη μουσική πραγματικότητα της χώρας.

Και με μία μόνο ακρόασή τους σήμερα έρχεται κάθε φορά να προστεθεί μια νέα αποκάλυψη. Ενώ με τη δημιουργία των άλλων έργων του συνθέτη στα επόμενα χρόνια, όπως το “Κονσέρτο-ραψωδία για λύρα και ορχήστρα”, το μουσικό ταξίδι “Σειρήνες”, η “Ντενεκεδούπολη”, οι κύκλοι “Σεργιάνι στον κόσμο”, “Ορίζοντες”, “Φίλοι που φεύγουν” και προπαντός με τα σύνθετα έργα του “Αναγέννηση Κρήτη ανάμεσα σε Βενετία και Πόλη”, “Ο Ταχύτατος Λούης”, “Το Τραγούδι του Αχιλλέα”, “Η συμφωνία της Ίασης”, “Ο Νόμος της Θαλπωρής”, οι “24 Πυρρίχιοι Χοροί”, η όπερα “Ερωτόκριτος και Αρετή”, “Shapes in Motion” (κονσέρτο για πιάνο) και βέβαια με τη “Λειτουργία του Ορφέα”, η αποκάλυψη διευρύνεται συνεχώς.

Απόσπασμα από ανέκδοτο βιβλίο του Γιώργου Νοταρά.

Συνοπτικός χρονολογικός πίνακας της ζωής του Μακαρίου

1913

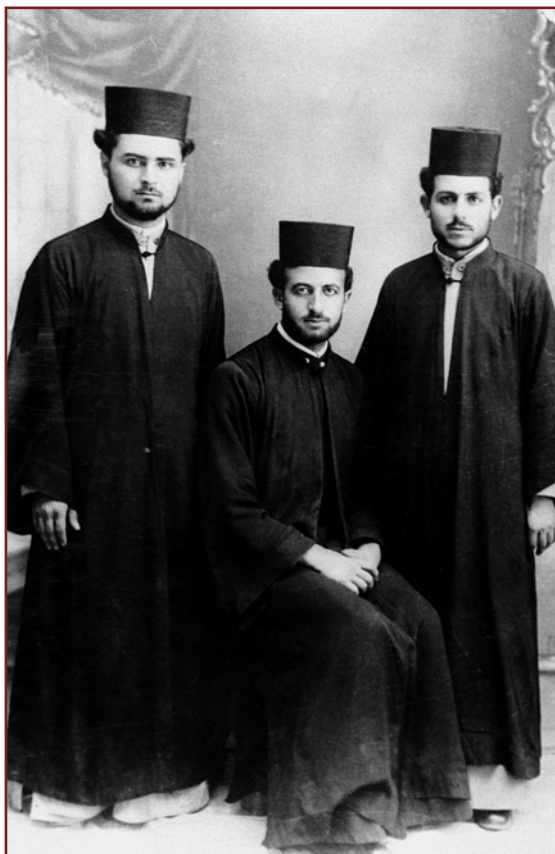
13 Αυγούστου

Γέννησή του στο χωριό Παναγιά της Πάφου.

1926

Σεπτέμβριος

Δεκτός ως δόκιμος στην Ιερά Μονή Κύκκου.

1936

Ιούνιος

Αποφοίτηση από το Παγκύπριο Γυμνάσιο.

1938

7 Αυγούστου

Χειροτονία του σε διάκονο από τον τότε Τοποτηρητή του Αρχιεπισκοπικού Θρόνου και Μητροπολίτη Πάφου Λεόντιο.

1938 - 1942

Σπουδές, με υποτροφία της Ιεράς Μονής Κύκκου, στη Θεολογική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

1942 - 1944

Παρακολούθηση μαθημάτων στη Νομική Σχολή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

1946

13 Ιανουαρίου

Χειροτονία του σε πρεσβύτερο και αμέσως μετά σε αρχιμανδρίτη από το Μητροπολίτη Αργυροκάστρου Παντελεήμονα στην εκκλησία της Αγίας Ειρήνης στην Αθήνα.

Σεπτέμβριος

Μετάβαση στις Η.Π.Α. για μετεκπαίδευση (κοινωνιολογία της θρησκείας) στο Πανεπιστήμιο της Βοστώνης, με υποτροφία του Παγκόσμιου Συμβουλίου Εκκλησιών.

1948

8 Απριλίου

Εκλογή του, παμψηφεί, ως Μητροπολίτη Κιτίου.

Ιούνιος

Διακοπή των σπουδών και επιστροφή στην Κύπρο.

Με συμφοιτητές του στο Πανεπιστήμιο της Βοστώνης, 1947.
(Ορθιος, πρώτος από αριστερά).

13 Ιουνίου

Ενθρόνισή του, ως Μητροπολίτη Κιτίου, από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Β' στον καθεδρικό ναό Αγίου Ιωάννη στη Λευκωσία.

1949

Ταξίδι στην Ελλάδα, ως πρόεδρος του Γραφείου Εθναρχίας, και συνομιλίες με το Βασιλιά, τον Πρωθυπουργό και άλλους επισήμους για το Κυπριακό.

1950

15 Ιανουαρίου

Διεξαγωγή από την Ιερά Σύνοδο της Εκκλησίας της Κύπρου, έπειτα από εισήγησή του, δημοψηφίσματος για την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, κατά το οποίο το 95,7% των Ελλήνων κατοίκων της Κύπρου ψήφισε υπέρ της ένωσης.

20 Οκτωβρίου

Εκλογή του, παμψηφεί, ως Αρχιεπισκόπου Κύπρου μετά το θάνατο του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Β' και ενθρόνισή του την ίδια ημέρα.

1952

25 Απριλίου

Σύγκληση, υπό την προεδρία του, της πρώτης Παγκύπριας Εθνοσυνέλευσης στον καθεδρικό ναό Αγίου Ιωάννη και έγκριση ψηφίσματος που ζητούσε την ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

20 Οκτωβρίου

Μετάβαση στη Νέα Υόρκη, όπου λάμβανε χώρα η Ζ' Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, με στόχο την προώθηση του κυπριακού ζητήματος διεθνώς.

1953

27 Απριλίου

Επιστολή του στο Βρετανό κυβερνήτη σερ Άντριου Ράιτ με την οποία ζητούσε την προώθηση της εφαρμογής του δικαιώματος αυτοδιάθεσης του κυπριακού λαού και αρνητική απάντηση από τον κυβερνήτη.

10 Αυγούστου

Υποβολή αίτησης στο Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. για περίληψη στην ημερήσια διάταξη της Η' Συνόδου της Γενικής Συνέλευσης του οργανισμού θέματος εφαρμογής του δικαιώματος αυτοδιάθεσης του κυπριακού λαού.

1954

23 Ιουλίου

Σύγκληση, υπό την προεδρία του, της δεύτερης Παγκύπριας Εθνοσυνέλευσης στον καθεδρικό ναό Αγίου Ιωάννη και έγκριση ψηφίσματος για ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα.

22 Αυγούστου

Αποστολή εγγράφου στο Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε., με στόχο την ενίσχυση της αίτησης της ελληνικής κυβέρνησης για εγγραφή στην ημερήσια διάταξη της Θ' Συνόδου της Γενικής Συνέλευσης του οργανισμού θέματος εφαρμογής της αρχής των ίσων

δικαιωμάτων και της αυτοδιαθέσεως των λαών στην περίπτωση του λαού της Κύπρου.

29 Σεπτεμβρίου

Μετάβαση στη Νέα Υόρκη, όπου λάμβανε χώρα η Θ' Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε.

1955

1η Απριλίου

Έναρξη του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. με πολιτικό αρχηγό το Μακάριο και στρατιωτικό αρχηγό το Γεώργιο Γρίβα.

Απρίλιος

Επίσημος παρατηρητής στην Πρώτη Διάσκεψη των Αφρικανοασιατικών Χωρών στην Μπαντούνγκ της Ινδονησίας.

26 Αυγούστου

Σύγκληση, υπό την προεδρία του, της τρίτης Παγκύπριας Εθνοσυνέλευσης.

4 Οκτωβρίου

Έναρξη διαπραγματεύσεων με το Βρετανό κυβερνήτη σερ Τζον Χάρτινγκ για επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

1956

9 Μαρτίου

Εξορία του στις Σεϋχέλλες μετά τη μη κατάληξη σε συμφωνία των διαπραγματεύσεων με το Βρετανό κυβερνήτη.

1957

28 Μαρτίου

Απελευθέρωσή του από τις Σεϋχέλλες με τον όρο να μην επιστρέψει στην Κύπρο.

Σεπτέμβριος

Μετάβαση στη Νέα Υόρκη, όπου λάμβανε χώρα η ΙΒ΄ Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε., στην οποία συζητήθηκε το κυπριακό ζήτημα.

1958

Σεπτέμβριος

Μετάβαση στη Νέα Υόρκη, όπου λάμβανε χώρα η ΙΓ΄ Σύνοδος της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε., στην οποία συζητήθηκε το κυπριακό ζήτημα [5 Δεκεμβρίου: Έγκριση του ψηφίσματος 1287 (XIII)].

1959

19 Φεβρουαρίου

Υπογραφή, ύστερα από πιέσεις, της Συμφωνίας του Λονδίνου, η οποία επικύρωσε τη Συμφωνία της Ζυρίχης, που είχαν υπογράψει οι κυβερνήσεις της Ελλάδας και της Τουρκίας. Με τις εν λόγω συμφωνίες η Κύπρος θα ανακηρυσσόταν ανεξάρτητη Δημοκρατία.

1η Μαρτίου

Επιστροφή στην Κύπρο.

13 Δεκεμβρίου

Εκλογή του στο αξίωμα του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά τις πρώτες προεδρικές εκλογές.

1960

16 Αυγούστου

Ανακήρυξη της Κύπρου σε ανεξάρτητη Δημοκρατία και εγκατάστασή του από τη Βουλή στο αξίωμα του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Τελετή ανακήρυξης της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο τελευταίος Βρετανός κυβερνήτης σερ Χιου Φουτ παραδίδει την εξουσία στον πρώτο Πρόεδρο και στον πρώτο Αντιπρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας, 16 Αυγούστου 1960.

1961

Μάρτιος

Μετάβαση στο Λονδίνο και συμμετοχή στην Πρώτη Διάσκεψη των Αρχηγών Κρατών της Κοινοπολιτείας.

Σεπτέμβριος

Μετάβαση στο Βελιγράδι και συμμετοχή στην ιδρυτική Διάσκεψη των Αδεσμεύτων Χωρών.

«Ἡ εἰρήνη τότε μόνον εἶναι ἀσφαλής, ὅταν δὲν στηρίζεται ἀπλῶς ἐπὶ τῆς ἰσχύος τῶν ὀπλῶν καὶ τῆς ἰσορροπίας τῶν δυνάμεων, ἀλλ' ἐπὶ τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς αὐτοδιαθέσεως. Ἄν ἀποφεύγονται, ἀλλὰ ποδηλαπλασιάζονται οἱ κίνδυνοι, οὐδὲν ἐφαρμόζονται συμβιβαστικαὶ λύσεις μὴ βασιζόμεναι ἐπὶ ἀρχῶν. Ὁ συμβιβασμὸς δὲναται νὰ ἐπιτύχει ἀναβολήν, ἀλλὰ ἡ ἀναβολὴ ἀποτελεῖ οὐποθήκευσιν τοῦ μέλλοντος.»

Από την ομιλία του στην ιδρυτική Διάσκεψη των Αδεσμεύτων Χωρών, Βελιγράδι, 3 Σεπτεμβρίου 1961.

«Σας αναγνωρίζομεν και Σας θαυμάζομεν, Μακαριώτατε, ως θαρραλέον μαχητήν της ελευθερίας.»

Προσφώνηση του Προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής Τζον Κέννεντι κατά την επίσκεψη του Μακαρίου στις Η.Π.Α., Ουάσιγκτον, 5 Ιουνίου 1962.

1963

30 Νοεμβρίου

Υποβολή στον Αντιπρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας δρα Φαζίλ Κουτσιούκ εγγράφου προς συζήτηση με προτάσεις προς την τουρκοκυπριακή κοινότητα για αναθεώρηση 13 άρθρων του συντάγματος.

23 Δεκεμβρίου

Συνάντηση με τον Αντιπρόεδρο της Δημοκρατίας δρα Φαζίλ Κουτσιούκ, σε μια προσπάθεια να προληφθεί η

γενίκευση των συγκρούσεων κατά τις διακοινοτικές ταραχές, και κατάληξη σε συμφωνία να απευθύνουν από κοινού έκκληση προς τους Έλληνες και τους Τούρκους της Κύπρου να σταματήσουν τις μεταξύ τους εχθροπραξίες, πρωτοβουλία που τορπιλίστηκε από τους εξτρεμιστές της τουρκοκυπριακής κοινότητας.

26 Δεκεμβρίου

Κατάθεση προσφυγής στο Συμβούλιο Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. λόγω της παραβίασης από την Τουρκία του εναέριου χώρου και των χωρικών υδάτων της Κυπριακής Δημοκρατίας.

1964

Φεβρουάριος

Απόρριψη του αγγλοαμερικανικού Σχεδίου Σάντις-Μπολ για επίλυση του Κυπριακού.

Υποβολή αιτήματος για επείγουσα σύγκληση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. «για να εξετάσει την κατάσταση στο νησί και να εγκρίνει ψήφισμα με το οποίο να καλούνται τα κράτη μέλη να απόσχουν από οποιαδήποτε επιδρομική πράξη και οποιαδήποτε άλλη ενέργεια που θα υπονόμει την ανεξαρτησία, την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα της Κύπρου».

4 Μαρτίου

Έγκριση του ψηφίσματος 186/1964 του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., με το οποίο ζητείται, μεταξύ άλλων, ο σεβασμός της ανεξαρτησίας και ακεραιότητας της Κυπριακής Δημοκρατίας και η συγκατάθεση της κυπριακής κυβέρνησης, η οποία και δόθηκε, για εγκατάσταση στη νήσο δύναμης του Ο.Η.Ε. για διατήρηση της ειρήνης.

Αύγουστος

Απόρριψη των Σχεδίων Άτσεσον.

Υποβολή αιτήματος για άμεση σύγκληση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. με σκοπό την καταγγελία των βομβαρδισμών εναντίον άμαχου πληθυσμού από τουρκικά αεροπλάνα στην περιοχή Τηλλυρίας.

1967

Δεκέμβριος

Απόρριψη των προτάσεων του απεσταλμένου του Προέδρου των Η.Π.Α. Σάουρους Βανς στο μέρος που αφορούσαν την Κύπρο.

1968

25 Φεβρουαρίου

Επανεκλογή του στο αξίωμα του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά τις δεύτερες προεδρικές εκλογές.

1970

8 Μαρτίου

Πρώτη δολοφονική απόπειρα εναντίον του στη Λευκωσία.

1971

Μάρτιος

Κατάθεση του θεμέλιου λίθου της Ιερατικής Σχολής στην Κένυα και βάπτιση χιλιάδων ιθαγενών.

Τέλεση βάπτισης κατά την ιεραποστολική επίσκεψη του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στην Κένυα, 20 Μαρτίου 1971.

Με τον Πρόεδρο της Αιγύπτου Νάσερ, Βελιγράδι,
5 Σεπτεμβρίου 1961.

Με τον Πρωθυπουργό των Ινδιών Νεχρού και την Ιντίρα Γκάντι,
Νέο Δελχί, 1^η Νοεμβρίου 1962.

Με τον Πρόεδρο των Η.Π.Α. Νίξον στο Λευκό Οίκο,
25 Οκτωβρίου 1970.

Με το Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε. Ου Θαντ, Νέα Υόρκη,
26 Οκτωβρίου 1970.

1972

Μάρτιος

Αξίωση από τους Μητροπολίτες Πάφου, Κιτίου και Κυρηνείας της παραίτησής του από το προεδρικό αξίωμα.

1973

28 Φεβρουαρίου

Εγκατάστασή του από τη Βουλή των Αντιπροσώπων στο αξίωμα του Προέδρου της Δημοκρατίας (επανεκλογή του χωρίς ανθυποψήφιο).

7 Μαρτίου

Καθαίρεσή του από το αρχιεπισκοπικό αξίωμα από τους Μητροπολίτες Πάφου, Κιτίου και Κυρηνείας, ενέργεια η οποία δεν αναγνωρίστηκε από καμία ορθόδοξη εκκλησία.

5 - 14 Ιουλίου

Σύγκληση Μείζονος και Υπερτελούς Συνόδου, που ακύρωσε την απόφαση των τριών μητροπολιτών και προχώρησε στην καθαίρεση των ιδίων.

7 Οκτωβρίου

Δεύτερη δολοφονική απόπειρα εναντίον του κοντά στο χωριό Άγιος Σέργιος Αμμοχώστου.

1974

2 Ιουλίου

Επιστολή προς τον πρόεδρο της πραξικοπηματικής κυβέρνησης της Ελλάδας στρατηγό Φαίδωνα Γκιζίκη, όπου, μεταξύ άλλων, καταδεικνύει τις σχέσεις του στρατιωτικού καθεστώτος με την Ε.Ο.Κ.Α. Β' και ζητά την ανάκληση των στελεχούντων την Εθνική Φρουρά αξιωματικών εξ Ελλάδος.

15 Ιουλίου

Διενέργεια πραξικοπήματος για ανατροπή του, διαφυγή και μετάβασή του την επομένη, μέσω Μάλτας, στη Μεγάλη Βρετανία.

19 Ιουλίου

Μετάβαση στη Νέα Υόρκη, όπου μίλησε ενώπιον του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε., που συνήλθε έπειτα από αίτηση της Κύπρου για καταδίκη του πραξικοπήματος της ελληνικής χούντας.

20 Ιουλίου

Η Τουρκία, ισχυριζόμενη ότι ενεργεί σύμφωνα με το άρθρο 4 της Συνθήκης Εγγυήσεως, εισέβαλε στην Κύπρο. Η δεύτερη φάση της εισβολής πραγματοποιήθηκε από τις 14 μέχρι τις 16 Αυγούστου. Ο Μακάριος παρέμεινε αναγκαστικά εκτός Κύπρου για πέντε μήνες.

1^η Νοεμβρίου

Ομόφωνη έγκριση του ψηφίσματος 3212 (XXIX) της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε., που, μεταξύ άλλων, καλεί όλα τα κράτη να σεβαστούν την κυριαρχία, ανεξαρτησία, εδαφική ακεραιότητα και το αδέσμευτο της Δημοκρατίας της Κύπρου, προτρέπει την ταχεία αποχώρηση όλων των ξένων στρατιωτικών δυνάμεων από την Κύπρο και θεωρεί ότι όλοι οι πρόσφυγες πρέπει να επιστρέψουν στις εστίες τους σε συνθήκες ασφάλειας.

7 Δεκεμβρίου

Επιστροφή στην Κύπρο.

Ο Μακαριότατος χαιρετά τα πλήθη από τον εξώστη της Ιεράς Αρχιεπισκοπής κατά την ημέρα της επιστροφής του στην Κύπρο, 7 Δεκεμβρίου 1974.

Με τους συγγενείς των αγνοουμένων.

Επίσκεψη Αρχιεπισκόπου Μακαρίου σε προσφυγικό καταυλισμό.

1975

18 Φεβρουαρίου

Υποβολή αιτήματος για άμεση σύγκληση του Συμβουλίου Ασφαλείας του Ο.Η.Ε. λόγω της ανακήρυξης του “Ομόσπονδου Τουρκικού Κράτους της Κύπρου” στην κατεχόμενη περιοχή του νησιού.

12 Μαρτίου

Έγκριση του ψηφίσματος 367 του Συμβουλίου Ασφαλείας, που, μεταξύ άλλων, εκφράζει τη λύπη του για τη μονομερή απόφαση και ζητεί την επείγουσα και αποτελεσματική εφαρμογή όλων των μερών και προνοιών του ψηφίσματος 3212 (XXIX) της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε.

7 Οκτωβρίου

Ομιλία ενώπιον της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε. και καταγγελία της τουρκικής επιδρομής κατά της Κύπρου.

1977

12 Φεβρουαρίου

Υπογραφή, μετά από συναντήσεις στην Κύπρο με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη Ραούφ Ντενκτάς, στην παρουσία του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Κουρτ Βαλντχάιμ, της συμφωνίας υψηλού επιπέδου Μακαρίου-Ντενκτάς.

3 Απριλίου

Πρώτη καρδιακή προσβολή στη Λευκωσία.

Ο Μακαριότατος, ενώ αναμένει να κληθεί, για να προσφωνήσει την 30^η Σύνοδο της Γενικής Συνέλευσης του Ο.Η.Ε., 7 Οκτωβρίου 1975.

20 Ιουλίου

Η τελευταία ομιλία στο παγκύπριο συλλαλητήριο για τις μαύρες επετείους του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής.

31^η Ιουλίου

Δεύτερη καρδιακή προσβολή στο Τρόδος.

2 Αυγούστου

Τρίτη καρδιακή προσβολή στη Λευκωσία.

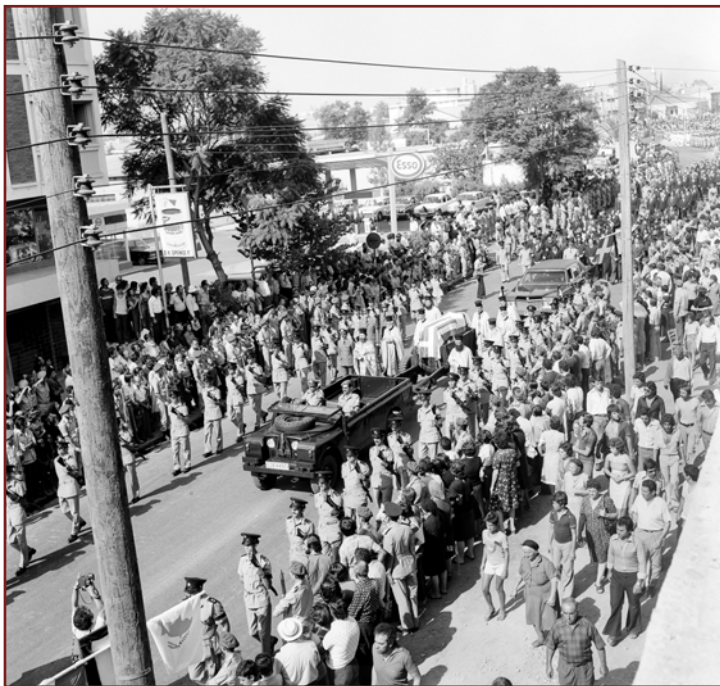
*«Ελληνικέ κοπριακέ λαέ,
Δραματική ήταν η πορεία σου στα τρία χρόνια από το προδοτικό
πραξικόπημα και την τουρκική εισβολή. Στην απέραντη συμφορά
σου έδειξες σθένος αταλάντευτο και δύναμη υωχής ακατάβλητη.
Με πίστη και καρτερία, με αντοχή και εγκαρτέρηση, με θάρρος και
αποφασιστικότητα αντιμετώπισες τις εθνικές περιπέτειες και τις
σκληρές ταλαιπωρίες, τις καταστροφές και τα ερείπια, που προκάλεσε
ο Αττίλας. Και παρέμεινες όρθιος. Αντιμετώπισες την συμφορά
σου με όρθια την υωχή, με κατακόροφο το φρόνημα, με ψηλά το
μέτωπο. Οι επιπτώσεις της προδοσίας εξακολουθούν ακόμα να
πιέζουν την υωχή και την καρδιά σου. Αλλά δεν κάμπτεσαι και
δεν γονατίζεις. Δεν πτοείσαι και δεν υποκόπτεας. Δεν προσκονάς
και δεν παραδίδεσαι. Και το σημερινό σοβλαλητήριό σου είναι
έκφραση του αγωνιστικού παλμού σου και ποσλόβοη διακήρυξη της
αδαμάστου θελήσείας σου να συνεχίσεις την αντίσταση, να συνεχίσεις
τον αγώνα, ανεξαρτήτως χρόνου και ανεξαρτήτως θουσιών μέχρι της
φογής του Τούρκου επιδρομέα από τα χώματά σου, μέχρι της νίκης
του δικαίου σου. Και το δίκαιό σου θα νικήσει.
Ζήτω ο αδόσλωτος ελληνικός κοπριακός λαός!»*

Από την τελευταία ομιλία στο παγκύπριο συλλαλητήριο για
καταδίκη του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής,
20 Ιουλίου 1977.

3 Αυγούστου
Θάνατός του.

8 Αυγούστου
Κηδεία του στη Λευκωσία και ταφή του
στο Θρονί της Παναγίας της Ιεράς Μονής
Κύκκου.

Η κηδεία του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, 3 Αυγούστου 1977.

Ο τάφος του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στο Θρονί της Παναγίας, πλησίον της Ιεράς Μονής Κύκκου.

«Εκ του κινήματος των Αδεσμεύτων απωλέσθη εις άνθρωπος, ο οποίος ηκτινοβόλει αισιοδοξίαν και πίστιν εις την ορθήν και ευγενικήν φύσιν των ιδεών της ελευθερίας, της ανεξαρτησίας, της προόδου και της διεθνούς συνεργασίας επί ίσοις όροις, αι οποίαι εμπνέουν την προοδευτικήν ανθρωπότητα[...].»

Πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας Γιόσιπ Τίτο

«Η Αυτού Μακαριότητα ήταν ο πρώτος συνεργός στην επίτευξη της ανεξαρτησίας της Κύπρου και ήταν εξέχουσα μορφή της διεθνούς σκηνής. [...]»

Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών Κουρτ Βαλντχάιμ

«Ο θάνατος του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου σ' αυτήν την κρίσιμη για τον Κυπριακό Ελληνισμό ώρα είναι βαρύ εθνικό πλήγμα. Μετά τον Ελευθέριο Βενιζέλο ο Μακάριος υπήρξε ο δεύτερος πολιτικός ηγέτης του αιώνα μας με παγκόσμια ακτινοβολία και αναγνώριση. [...]»

Αρχηγός της ΕΔΗΚ Γεώργιος Μαύρος

«Στην περίπτωση Του δεν ίσχυσε ο κανόνας. Δεν ήταν η Ιστορία που έκανε τον Μακάριο, αλλά ο Μακάριος την Ιστορία. Εδώ, θα έλεγε ο Νίτσε, “μπορεί κανείς να πεθάνει και να είναι αθάνατος”.»

Γιώργος Βέλτσος

«...Ήταν ένας πραγματικός Ηγέτης του λαού, ένας πραγματικός δημοκράτης, που έκανε πάντα αυτό που Του εμπιστευόταν ο λαός. Καθοδηγούσε το λαό Του, αλλά και λογοδοτούσε στο λαό Του.»

Μανόλης Ανδρόνικος

«Δεύτε, πονεμένοι αδελφοί, να λάβετε θάρρος, δύναμη και πίστη. Ο Μακάριος υπήρξε η Κύπρος και η Κύπρος δεν πεθαίνει.»

Από τον επικήδειο λόγο του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας Κωνσταντίνου Τσάτσου, ο οποίος εκπροσώπησε την Ελλάδα στην κηδεία του Μακαρίου τον Αύγουστο του 1977.

«Είναι ένας από τους λίγους αρχηγούς κρατών που αξίζει τον κόπο να σηκωθείς αν όχι και να γονατίσεις στο πέρασμά τους. Γιατί είναι από τους λίγους που έχουν μυαλό. Και εκτός από μυαλό, έχει και θάρρος. Και εκτός από θάρρος, έχει και αίσθηση του χιούμορ, ανεξαρτησία σκέψης, αξιοπρέπεια. Μιαν αξιοπρέπεια σχεδόν βασιλική, που ένας θεός ξέρει από πού προέρχεται. Είναι γιος αγράμματος βοσκού και φύλαγε και ο ίδιος πρόβατα μέχρι που έγινε δώδεκα χρονών. Πολλοί δεν μπορούν να τον ανεχτούν. [...] Τον χαρακτήρα του δεν μπορείς να τον κρίνεις με τα δυτικά μέτρα. Δεν ανήκει στη Δύση. Ανήκει σε κάτι που δεν είναι πια Δύση, χωρίς όμως να είναι ούτε Ανατολή, σε κάτι που έχει τις ρίζες του σε μια κουλτούρα πλουσιότατη, αλλά ταυτόχρονα αρχαϊζουσα, και που κατέχει τέλεια την τέχνη της επιβίωσης. Έχει μέσα του το χάρισμα της επιβίωσης, και την έχει εξασφαλίσει επανειλημμένα με γοργές αποφάσεις, ελιγμούς, εξυπνάδα, διορατικότητα και κυνισμό [...]»

Από συνέντευξη που πήρε η Οριάννα Φαλάτσι από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο στη Νέα Υόρκη το Νοέμβριο του 1974. (Η συνέντευξη βρίσκεται στο κεφάλαιο “Αρχιεπίσκοπος Μακάριος” του βιβλίου της “Συνάντηση με την Ιστορία”.)

**Έκδοση Υπηρεσίας Ερευνών, Μελετών και Εκδόσεων
Βουλής των Αντιπροσώπων**

Έρευνα, σύνταξη και επιμέλεια

Γεωργία Ανδρονίκου
Φλώρα Φλουρέντζου
Θεοφάνης Κοντοζής

Σχεδιασμός

Άντια Μαρία Χριστοφόρου

Εκτύπωση

Κυβερνητικό Τυπογραφείο

ISBN 978-9963-39-032-8

Ιδιαίτερες ευχαριστίες:

Ίδρυμα Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄
Αρχείο Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών
για την πολύτιμη βοήθειά τους

Λευκωσία, Μάιος 2013

